

روزی که فروغ تولد دیگر را آورد

گفت‌وگو با منوچهر حسن‌زاده مدیر نشر مروارید
به مناسبت ۶۰ سالگی نشر مروارید

نشر مروارید یکی از تاثیرگذارترین ناشران ایران است که حالا شصت‌ساله شده است. این نشر در سال ۱۳۴۰ توسط مجید روشنگر، منوچهر حسن‌زاده، فریدون نیکنام و پرویز علی‌بیگ تاسیس شد و تا به امروز بیش از هزار عنوان کتاب چاپ کرده. پس از شصت سال، سهامداران این نشر سهام آن را واگذار کردند. آنچه می‌خوانید گفت‌وگو با منوچهر حسن‌زاده مدیر نشر مروارید درباره نشر مروارید از تاسیس تا واگذاری سهام آن است.

فاطمیما احمدی
روزنامه‌نگار

دعوت می‌کردیم و همه می‌آمدند. با آنها چطور قرارداد می‌بستید؟ ما در مروارید، در اجرای قرارداد، چه بخش تولید، چه پرداخت، رفتاری راحت و عادی و صمیمانه داشتیم. از همان ابتدای کار. همین ماه پیش، چاپ دهم کتاب فاضل نظری چاپ شده بود و پرداخت هم انجام شده بود. چاپ یازدهم کتاب اما به اشتباه می‌خورد چاپ دهم. آقای گرجی مدیر مالی بابت چاپ دهم به او زنگ می‌زند. او می‌گوید که حق التالیف چاپ دهم را گرفته. و بعد آقای گرجی توضیح می‌دهد که چنین اشتباهی رخ داده. برای شروع کار، هزینه‌های چاپ کتاب‌ها را چطور تامین می‌کردید؟ برای ما شانس بزرگی بود آشنایی با مدیر چاپخانه افست. مرد بزرگی بود. وقتی گفتیم پولی نداریم که پرداخت‌ها را نقد بدهیم، او با ما راه آمد تا هزینه چاپ کتاب‌ها را با سفته پرداخت کنیم. پروسه مجوز کتاب چطور بود؟ به نوعی همین تشریفات است که همین الان است آن موقع هم بود. ما هم کارمان را انجام می‌دادیم. هیچ وقت هم به مشکل بر نمی‌خوردیم. پیش از انقلاب، کتابی بود که با وزارت فرهنگ و هنر به مشکل برخورد داشتید؟ یا به‌طور کلی، چقدر به مشکل برخوردید؟ بدیهی است که به مشکلاتی برخورد کردیم، اما به‌هرصورت مدیریت می‌شد و از آن عبور می‌کردیم. هردوره تابع قوانین و ضوابط خودش بود. در آن زمان اگر از یک خطوطی تجاوز

این فاکتورهایی بود برای رشد فرهنگی جامعه. شما در آرایشگاه می‌رفتید پهل‌های کتاب‌های جیبی بود. در حمام‌های عمومی بود. در همه جا بود. جامعه هم متقابلاً جواب می‌داد. گرایش‌های حزبی داشتید؟ گرایش‌های خاصی نداشتیم. بیشتر عنصر ملی بودیم. اگر بخوایم سمت‌وسویی به آن بدهم ما در کانال جبهه ملی بودیم. و دلمان می‌خواست کاری برای جامعه انجام بدهیم. کتاب اول یا همان «دل شکسته» با چه تیرازی چاپ شد؟ فکر کنم هزارتا. بعد از این کتاب، از ۴۰ تا ۵۷، با چه مترجم، شاعر و نویسندگانی شناخته‌شده‌ای قرارداد بستید؟ فروغ، نادرپور، شاملو، مشیری، بیژن جلالی، بهرام بیضایی، و... با کدام‌ها از نزدیک ارتباط داشتید؟ من به‌خصوص با شروع مروارید، چون مسئول امور مالی مروارید بودم، ارتباط نزدیکی با اهل قلم داشتیم. مثلاً آقای مشیری که خانه‌اش یوسف‌آباد بود، به او می‌گفتم اگر نمی‌توانی به دفتر بیایی، من به خانه تو می‌آیم. می‌رفتم خانه‌اش. یا اخوان‌ثالث، شاملو، مصدق. با همه اینها رفت‌وآمد نزدیک و خانوادگی داشتیم. سواً مسائل کاری، ما مراد و دوستانه داشتیم. یادم هست همسر من که تولدش مصادف با شب یلدا بود، برای جشن تولدش ما بیشتر اهل قلم با خانواده‌شان را

ایده تشکیل انتشارات مروارید از کجا و از کی شکل گرفت؟

دوست عزیزم آقای مجید روشنگر از مدیران موسسه فرانکلین و کتاب‌های جیبی بودند با آن عناوین و تیراژ افسانه‌ای ده‌هزارتایی. در دنباله این موفقیت و توفیقی که به او دست داده بود، یک روز آقای روشنگر، گمانم در یکی از شب‌های عید بود، به ما -مهندس نیکنام، آقای علی‌بیگ و من- گفت بیاید برای دوران بازنشستگی فعالیت جدید را شروع کنیم. آن موقع او در سازمان کتاب‌های جیبی بود و بعد منتقل شد به وزارت خارجه، مهندس نیکنام هم مهندس کشاورزی بود و آقای علی‌بیگ هم دبیر آموزش‌وپرورش و من هم افسر ارتش. خلاصه اینکه رفتیم و وام گرفتیم و تشکیلات مروارید در حقیقت از سال ۴۰ شروع شد. پدر همسرم آقای معتمد گرجی، ساختمانی در خیابان نادری (جمهوری) کوچه شیروانی داشت. به ما گفت که می‌توانیم از آن برای دفتر استفاده کنیم. طبقه اول آن یک آپارتمان ۸۰ متری بود که ما پلاک برنجی مروارید را روی آن زدیم و شروع به کار کردیم. اولین کتاب‌مان رمان «دل شکسته» شاهکار ناتانیل وست نویسنده آمریکایی با ترجمه عبدالله توکل بود.

نام نشر «مروارید» پیشنهاد چه کسی بود؟ آقای روشنگر پیشنهاد داد که ما هم استقبال کردیم.

تیم سه‌نفره شما که به آقای روشنگر پیوست، سابقه مطالعاتی و کاری هم در این زمینه داشت؟

البته زمینه‌های فرهنگی داشتیم. من ضمن اینکه افسر بودم فوق لیسانس جامعه‌شناسی دانشگاه تهران داشتیم. شاگرد دکتر صدیقی، آریان‌پور و نراقی بودم. همه ما در واقع تب‌وتاب مطالعه کتاب داشتیم. این خودش یک انرژی به ما داد برای اینکه شوق بیشتری به این کار داشته باشیم. نسل ما که من متولد ۱۳۱۲ هستم، با تبلیغات حزب توده و جبهه ملی بزرگ شده. جامعه از نظر مطالعاتی و جنب‌وجوش فرهنگی در حالت نشوونما بود. نشریات فعال بودند. کتاب‌های جیبی انقلابی در بازار نشر ایجاد کرده بود. همه

مجموعه گزینه اشعار

یکی از مهم‌ترین و تاثیرگذارترین آثاری که در نشر مروارید از ابتدا تا امروز منتشر شده، گزینه اشعار شاعران معاصر است. با «تولد دیگر» فروغ و شعرهای بیژن جلالی، کار شعر در نشر مروارید شروع شد و سپس به گزینه اشعار شاعران معاصر رسید: شاملو، آتشی، سپانلو، اخوان، نیما، حقوقی، موحّد، هرمز علیپور، نصرت رحمانی، فریدون مشیری، سیدعلی صالحی، شمس لنگرودی، حافظ موسوی، و... تا امروز بیش از سی‌گزینه اشعار از شاعران معاصر در این نشر منتشر شده است.

قلبم را با قلبت میزان می‌کنم

پرویز شاپور - همسر فروغ فرخزاد - با کار یک‌لما تو را با من شناخته می‌شود؛ نامی عجیب که شاملو روی نوشته‌های او گذاشت. پرویز شاپور در کتاب «قلبم را با قلبت میزان می‌کنم» همان طور می‌نویسد که می‌کشد و در طرح‌های مطایبه‌آمیزش همان ماهیت نوشته‌های طنزآمیزش را می‌بینم. انگار ابتدال و اجتناب از سوژه‌های معمول، به‌اضافه یک ظرافت عالی و استفاده از حداقل کلمات و خطوط برای بیان مقصود، زیبایی و ظرافت در آثار شاپور همیشه باهم ظاهر می‌شوند. کارهای شاپور در طنز مدرن و کاریکاتور مدرن ما بی‌نظیر است و خاص خود او.

گریز از آزادی

از مهم‌ترین آثاری که در حوزه علوم اجتماعی و سیاسی در نشر مروارید منتشر شده، کتاب «گریز از آزادی» نوشته اریک فروم، است. فروم در «گریز از آزادی» درباره عناصر مخالف با رشد و پرورش انسان و انسانیت در جهان ما سخن می‌گوید. آنها را به پای میز محاکمه می‌کشاند و می‌کوشد تا از دشمنان آزادی انسان پرده براندازد. فروم در این کتاب ابعاد روانی و اجتماعی آزادی را بررسی می‌کند. دغدغه انسان نوین را درباره آزادی موشکافی می‌کند و مکانیسم‌های گریز از آزادی را به بحث می‌کشاند که از لحاظ فرهنگ اجتماعی حائز اهمیت هستند و فهم آنها باید مبنای تحلیل روانشناسی پدیده‌هایی اجتماعی چون دستگاه فاشیسم و دموکراسی نوین قرار گیرد.